

IGEN HÍRES VÁSÁR

PACSAI SORTÚZ, 1932

Ösereg parasztember verset mond. Az 1932-es pacsai vásárt idézi, amelyen a parasztok lefoglalt állataival a végrehajtó is megjelent. A tömeg rátámadt, de a csendőrpuska gyorsan rendet teremtett. Két ember holtan maradt a piactéren. Ettől lett híres a pacsai vásár.

A történelmi információkon túl, amelyeket a negyven évvel ezelőtti eseményekről kapunk, Mertz Nándor dokumentumfilmje, az *Igen híres vásár*, a harmincas évek világába vezet és megfogalmazza a téma aktuális mondanivalóját is.

Lassan váltakozó képekkel indít. Ennek a lassúságnak azonban funkciója van: a zárkózott, kevésbeszédű parasztemberek — szemtanúk — részletesen, pontosan akarják rekonstruálni az eseményeket. „Eljártsszák” újra-meg újra a vásár hiteles történetét, mutatják ki hol állt, mit csinált, mit látott a sortűz eldőrdülésének pillanatában. Az előadás megmegszakad: korabeli fényképfelvételeket, parlamenti jegyzőkönyveket látunk. „Az eset rendkívül sajnálatos — Keresztes-Fischer belügyminiszter urat halljuk —, de a csendőrség a legtapintatosabb magatartást tanúsította.” Aztán ismét emberek, helyszínek, és a gazdag dokumentumanyag álló-

képei idézik „a tapintatos csendőrök őrizte régi jó világot”. A fényképezés a témához simuló, az emlékezéstől és a gyűlölettel megéltkülö paraszarcokra figyelő, érzékeny gépmozgás. Eddig e vállalkozás a dokumentumfilm történelmet visszatűkröző lehetőségeit villantja fel. Kitűnő munka maradna akkor is, ha tömör fogalmazásával, jól megkomponált anyagával csak a harmincas évek raját adná. Ritka az a rendező, aki nem reked meg egy-egy történelmi esemény, kor — legjobb esetben hiteles — ábrázolásánál. Mertz Nándor a kevesek közé tartozott, a téma aktualitását kereste, választ arra a kérdésre, hogy mit jelent — jelent-e valamit — a ma emberek számára a múlt. Parasztaasszonyokat kérdez, parasztaasszonyokat, akik már nem akarnak a régi dolgokról beszélni. A fekete fejkendő asszonyok képeivel kezdődik a film legizgalmasabb jelenetsora, amelyben a rendező a paraszti világ különböző típusait állítja elénk. Megszólaltat egy szemtanút, aki azt állítja, hogy a csendőröknek igazuk volt, amikor lőttek, mert ők a végrehajtót védték. „A katonának pedig — mondja — a parancsot teljesíteni kell.” Ez az ember, ott, akkor Pacsán — noha az ő jószágát is elhajtották, mégsem ér-

tette meg, hogyan emelhet kezét egy paraszt az úrra. Ma sem érti. Mint ha meg sem mozdult volna körülötte a világ.

„Nem volt értéke a proletárnak — egy másik szemtanú szavai —. Ösztönösen a szegénységüket, vagy a kiszípolozottságukat akarták megbosszulni, a lelkiükben volt az elkeseredés, az, hogy ez így nem megy tovább.”

A két öregember — a filmben! — nem csap össze nyílt vitában. Az ellenpontozásos szerkesztés nyomán mégis két szemléletmód drámai összecsapásának vagyunk tanúi.

A kiindulópont egy történelmi esemény volt, de a képsorok a tegnapi és a mai paraszti világra is fényt vetnek. A „hallgatag” öregasszonyok és a csendőröknek igazat adó parasztember bizonyítja, hogy a társadalmi erőviszonyok megváltozását nem mindig követi szemléletbeli váltás. Ez az a plusz, amelyet Mertz Nándor adott: figyelmeztető jelet a mában élő emberek tegnapi tudatáról.

A pacsai sortűzről készített film harminc perce a rendező tehetségét, tudását, igényességét, valóságfeltáró szenvedélyét bizonyította. Szomorú, hogy róla már csak múlt időben beszélhetünk.

LABÁNYI ÁGNES

Sulyok Mária

Ráday Imre és Sinkó László

SÖTÉT KAMRA

Ezzel a címmel készített tévéfilmet Aszlányi Károly regényéből Mamcserov Frigyes. Főszereplők: Ráday Imre, Básti Lajos, Sulyok Mária, Sinkó László. Operatőr: Czabarka György (A film május 19-én kerül képernyőre)

Bara Margit és Básti Lajos

(Csikesz Gyula felvétele)

Töröcsik Mari és Dayka
Margit — Makk Károly:
Macskajáték című, most
elkészült filmjében.

(Markovics Ferenc
felvétele)

filmvilág

Ára: 4,— Ft